

Stockholm 30 april 2021

Dnr Fi2021/00300

Remissyttrande över: Ökat skydd och stärkt reglering på den omreglerade spelmarknaden, SOU 2020:77

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) välkomnar utredningen och tackar för möjligheten att lämna synpunkter på utredningen och dess förslag.

CAN kan inledningsvis konstatera att utredningen är ett välkommet bidrag som en uppföljning av omregleringen av den svenska spelmarknaden. CAN följer årligen prevalensen av spel om pengar bland elever i årskurs 9 och årskurs 2 i gymnasiet. Våra undersökningar visar att spelandet om pengar bland eleverna har minskat sedan år 2000. Undersökningen visar även att spel om pengar bland skolelever har en påtaglig könsskillnad på så sätt att pojkar oavsett ålder är mer benägna att spela om pengar. Dessutom spelar pojkar om större summor då de spelar än vad flickor gör. Denna utveckling till trots är sambandet mellan spel om pengar och andra riskfyllda levnadsvanor bland ungdomar påtaglig. Av denna anledning är det centralt att följa utvecklingen framöver, inte minst på grund av att nya former av spel om pengar tillkommer.

Under våren 2021 genomför CAN en stor befolkningsundersökning, Vanor och Konsekvenser, i den vuxna befolkningen i Sverige. I undersökningen ingår, förutom frågor om alkohol, narkotika, läkemedel, dopning och tobak för första gången även frågor om spel om pengar, samt hur tredje part drabbas av spel om pengar. Sammanfattningsvis är spel om pengar en tydlig del i CAN:s uppdrag, där regeringspropositionen (Prop. 2020/21:132) tydliggör att spel är en del av den föreslagna ANDTS-strategin.

Beträffande utredningen kan CAN konstatera att utredningen trots skrivelser om att allt spel innebär en risk att utveckla spelproblem, lämnar förslag som i huvudsak har mer riskfyllda spel i fokus. CAN menar att utredningen skulle tjänat på ett övergripande teoretiskt angreppssätt som skulle syftat till att minska allt spel och därtill all marknadsföring. Vi syftar här på preventionsparadoxen och totalkonsumtionsmodellen.

Sammanfattning och ställningstagande

CAN:s ställningstaganden nedan följer utredningens disposition, i de delar där CAN gör ett ställningstagande.

CAN delar utredningens bedömning att det är centralt att begränsa eller stänga ute illegalt spel i synnerhet över internet och tillstyrker därför förslagen om; 1, Att tillståndskrav införs för tillverkning, tillhandahållande, installation eller ändring av spelprogramvara för vadhållning online och kommersiellt onlinespel. 2, Att främjande av spel utan nödvändig licens uttryckligen förbjuds. 3, Att förbudet i spellagen mot att sända reklam för

illegalt spel utvidgas och gäller även för utlandsbaserade medietjänstleverantörer och reklam av en leverantör av en videodelningsplattform.

CAN avstyrker förslaget om en utredning av införande av riskklassificering av spel. CAN anser att skrivelsen om denna utredning är för avgränsad: ”Spelinspektionen ges i uppdrag att i samråd med Folkhälsomyndigheten utarbeta en modell för riskklassificering av olika spelformer” (s. 21). Utredningens argument för införande är, i huvudsak, utifrån en reglering av marknadsföringen av vissa spel. Det är riktigt som utredningen påpekar att vissa spel är mer associerade med spelproblem än andra, emellertid är frågan huruvida de skall tillåtas överhuvudtaget mer central än om dessa spel skall ha specifika marknadsföringsregleringar. Dessutom saknas det i utredningen analyser av effekter av införande av riskklassificering, dels vad gäller effekter på spelandet, dels vad gäller effekter med en sådan marknadsföringsreglering. Dessa frågor borde ingå i en utredning av riskklassificering av spel, innan en modell utarbetas.

CAN tillstyrker förslaget om att begränsa mängden reklam för riskfyllda spel via tv-sändningar, med mera, mellan kl. 06.00–21.00. CAN vill dock påpeka att en icke obetydlig del av utredningen, då det gäller marknadsföring och måttfullhet av marknadsföring, ägnas åt marknadsföring av alkohol, utan att ha fördjupad sig, eller referera till, utredningen Alkoholreklam i sociala medier med mera (SOU 2017:113). Denna utredning lämnande som förslag att alkoholdrycker inte skulle få förekomma i kommersiella annonser på sociala medier och CAN ställer sig frågan varför inte marknadsföring via sociala medier av spel på ett likande sätt skulle kunna föreslås. En möjlig väg, som föreligger i Finland då det gäller alkohol, är att förbjuda delning, ”gillande” eller överhuvudtaget privatpersoners kommentarer på företagets sociala media-kanaler. Detta har inte visat sig ha någon avgörande betydelse för alkoholkonsumtionen, men har den förtjänsten att det tydliggör att privatpersoner inte skall vara delaktiga i denna typ av marknadsföring. Det har också visat sig, viket kommer att presenteras i en kommande fokusrapport från CAN, att speloperatörerna inte till fullo använder sig av de möjligheter som finns att åldersbegränsa tillgången till operatörernas sociala mediakonton. I samma rapport presenterar vi också uppgifter att det är mycket vanligt att speloperatörerna använder sig av hashtags, @, och länkar i syfte att förenkla tillgången till olika typer av spel.

CAN tillstyrker förslaget om ökad möjlighet att följa utvecklingen på spelmarknaden. Överlag är bristen på uppgifter om spelutvecklingen bland befolkningen i Sverige påtaglig och det saknas analyser om olika befolkningsgruppers spelande. En tänkbar orsak härtill är just en avsaknad av uppgiftsskyldighet från licensinnehavare att rapportera dessa uppgifter till Spelinspektionen. Enligt CAN borde detta vara ett av Spelinspektionens, alternativt Folkhälsomyndighetens uppdrag, att följa spelutvecklingen och att göra dessa uppgifter tillgängliga. Detta är också en central fråga utifrån ett forskningsperspektiv, att tillhandahålla data för att öka kunskapen samt följa utvecklingen.

CAN tillstyrker förslaget om att begränsa den högsta förlustgränsen vid spel på värdeautomater till 5 000 kronor per vecka. Dock vill CAN påtala att en sådan begränsning bör kompletteras med en obligatorisk uppgift om inloggningstid.

CAN avstyrker förslaget om undantag för allmännyttiga organisationerna att erbjuda eller lämna bonus annat än vid det första speltillfället. CAN delar utredningens uppfattning att de spel som allmännyttiga organisationer erbjuder i dagsläget oftast är spel med låg risk att utveckla spelproblem. Dock ser CAN att detta inte är givet för framtida spel och samtliga allmännyttiga organisationer varför vi avstyrker förslaget.

CAN anser att en 18-årsgräns bör införas för köp av så kallade loot-lådor. Utredningen gör inget tydligt ställningsantagande i denna fråga men CAN anser att en åldersgräns skulle förtydliga och försvåra för underåriga att köpa loot-lådor.

Charlotta Rehnman Wigstad
Direktör, CAN

I beredningen av yttrandet har Ulf Guttormsson deltagit och Johan Svensson varit föredragande.